

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIAL PURPOSES

№ 5 (14)

YEREVAN STATE UNIVERSITY PRESS
YEREVAN 2017

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

№ 5 (14)

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 2017

**Recommended by the Scientific Council of the Department
of Romance and Germanic Philology, Yerevan State University,
Republic of Armenia**

- Editor-in-Chief:** **Margarita Apresyan**
Head of ESP Chair N 1, PhD in Linguistics, professor, YSU, RA
- Honourable members of the editorial board:** **Dora Sakayan**
Doctor of Philology, professor, McGill University, Canada
- Svetlana Ter-Minasova**
Doctor of Philology, professor of Moscow State University,
Dean of the Faculty of Foreign Languages,
- Hans Sauer**
Doctor of Philology, Institute of English Philology, Munich
University, Germany
- Charles Hall**
PhD, associate professor of Applied Linguistics, University of
Memphis, USA
- Editorial board:** **Samvel Abrahamyan**
Dean of the Department of Romance and Germanic Philology,
PhD in History, associate professor, YSU, RA
- Jura Gabrielyan**
Doctor of Philology, professor
Head of German Philology Chair, YSU, RA
- Karo Karapetyan**
PhD in Pedagogics, professor, YSU, RA
- Albert Makaryan**
Doctor of Philology, professor, YSU, RA
- Yelena Mkhitarian**
Head of German Languages Chair, PhD, professor, ASPU, RA,
- Hasmik Bagdasaryan**
Head of Romance Philology Chair, PhD, associate professor

Foreign Languages for Special Purposes, Yerevan, Yerevan State University Press, 2017, p. 134.

FLSP international journal, published once a year, is a collection of scientific articles presented by FLSP practitioners inside and out Armenia targeting at professional experience exchange and concurrent development of FLSP methodologies.

Letters and articles for publishing should be sent to the editor-in-chief

E-mail: english@ysu.am, margaret.apresyan@mail.ru

© Apresyan, M. and others, 2017

© YSU press, 2017

**Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի
գիտական խորհուրդը**

Գլխավոր խմբագիր՝

Մարգարիտա Ապրեսյան

ԵՊՀ անգլերեն լեզվի թիվ 1 ամբիոնի վարիչ, բան.
գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

**Խմբագրական
խորհրդի**

Դորա Մաքսյան

բան. գիտ. դոկտ., պրոֆեսոր

պատվավոր անդամներ՝

Մթզիլ համալսարան, Մոնրեալ, Կանադա

Սվետլանա Տեր-Մինասովա

Բան. գիտ. դոկտ.,

Մոսկվայի պետական համալսարանի պրոֆեսոր,

Օտար լեզուների ֆակուլտետի դեկան,

Հանս Մաուեր

Բան. գիտ. դոկտ., պրոֆեսոր

Անգլիական բանասիրության ինստիտուտ, Մյունխենի
համալսարան

Չարլզ Հոուլ

բ.գ.թ., կրտսեր պրոֆեսոր, Մեմֆիսի համալսարան, ԱՄՆ

Խմբագրակազմ՝

Սամվել Աբրահամյան

ԵՊՀ ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի
դեկան, պատմ. գիտ. թեկն., դոցենտ

Յուրա Գաբրիելյան

ԵՊՀ գերմանական բանասիրության ամբիոնի վարիչ,

բ.գ.դ., պրոֆեսոր

Կարո Կարապետյան

մանկ. գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

Ալբերտ Սակարյան

բ.գ.դ., պրոֆեսոր, ԵՊՀ

Ելենա Մխիթարյան

ՀՊՄՀ գերմանական լեզուների ամբիոնի վարիչ,

բան. գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

Հասմիկ Բաղդասարյան

Ռոմանական բանասիրության ամբիոնի վարիչ, բ.գ.թ., դոցենտ

Օտար լեզուները մասնագիտական նպատակների համար, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 134 էջ:

Գիտական հոդվածների միջազգային ամսագիրը նպատակ ունի հավաքելու և ներկայաց-
նելու Հայաստանի և Հայաստանից դուրս «Օտար լեզուները մասնագիտական նպատակ-
ների համար» (FLSP) ոլորտի մասնագետների կողմից մշակած ժամանակակից մեթոդ-
ները փորձի փոխանակման և դրանց հետագա զարգացման նպատակով:

© Ապրեսյան Մ. և ուրիշ., 2017

© ԵՊՀ հրատ., 2017

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ CONTENTS

Այվազյան Ա.

ԼԵԶՎԱՈՃԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ԼԵԶՎՈՒՄ 8

Ապրեսյան Մ., Վանոյան Լ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԻ ԺԱՆՐԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ
ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ..... 21

Բաղդասարյան Հ.

ԼԵԶՎԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԵՎ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՓՈԽԱՌՆՉՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 35

Բեքարյան Ն.

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԻ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ
ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՅՈՒՄ 44

Aghajanyan N.

CONCEPTUAL METAPHORS IN THEORY AND PRACTICE IN
TEACHING ESP TO FUTURE PSYCHOLOGISTS 56

Beschikjan T.

GRAMMATIK IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT 63

Karapetyan R.

THE DYNAMIC (FUNCTIONAL)-EQUIVALENCE THEORY OF
TRANSLATION AND CHOMSKY'S GENERATIVE GRAMMAR..... 72

Ter-Sargsyan L. PRINCIPLES OF LANGUAGE ECONOMY IN E-DISOURSE.....	78
Ter-Sargsyan L., Grigoryan H. CASE STUDY AS AN EFFECTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE FOR STUDENTS OF ECONOMICS AND BUSINESS	86
BOŽENA DŽUGANOVÁ SOME ASPECTS OF MEDICAL ENGLISH TERMINOLOGY	93
Zhang Luping and Liu Lu A STUDY ON THE ENGLISH TRANSLATION OF MARRIAGE LAW FROM THE PERSPECTIVE COMPARATIVE LAW	111

**ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԻ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ
ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՈՒՄ**

ABSTRACT

**PRINCIPLES AND STRATEGIES OF ORGANIZING ANALYTICAL
READING OF A LITERARY TEXT FOR FUTURE LINGUISTS**

Analytical reading is aimed at revealing the basic meaning of the text. At the initial stage, the students analyze grammar, vocabulary, stylistic devices, cultural and other phenomena in the original text. At the next stage, they analyze linguistic, content and structural features of the text.

Analytical reading helps to achieve academic success and ensures social engagement. It consists of two key skills: definition of basic and secondary ideas, evaluation of the reliability of information contained in the text.

Analytical reading of the literary text forms analytical skills and reader competence of students, as well as their critical thinking.

***Key words:** literary text, analytical reading, principle, strategy, critical reading, original, background, cognitive, motivation, need, information gap*

РЕЗЮМЕ

**ПРИНЦИПЫ И СТРАТЕГИИ ОРГАНИЗАЦИИ
АНАЛИТИЧЕСКОГО ЧТЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА
ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СУДЕНТОВ
ЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ**

Аналитическое чтение направлено на выявление основного смысла текста. На начальном этапе учащиеся анализируют грамматику, лексику, стилистические приемы, культурные и другие особенности аутентичного

текста. На следующем этапе они выявляют лингвистические, контентные и структурные особенности текста.

Аналитическое чтение направлено на достижение академического успеха и обеспечение социального участия студентов. Оно состоит из двух ключевых навыков:

а) определения основных и второстепенных идей; б) оценки достоверности информации, содержащейся в тексте.

Аналитическое чтение художественного текста формирует как читательскую компетентность учащихся, так и их критическое мышление.

Ключевые слова: художественный текст, аналитическое чтение, принцип, стратегия, критическое чтение, оригинал, фон, когнитивный, мотивация, потребность, информационный пробел

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացվում են գեղարվեստական տեքստի վերլուծական ընթերցանության կազմակերպման սկզբունքները և ռազմավարություններն անգլերենի մասնագիտական դասընթացում, բացահայտվում են դրանց բովանդակային ու գործառական կապը, ինչպես նաև քննադատական և վերլուծական ընթերցանության ընդհանրություններն ու տարբերությունները՝ ըստ ընթերցանության նպատակի, կազմակերպման փուլերի և կիրառվող ռազմավարությունների:

Բանալի բառեր՝ գեղարվեստական տեքստ, վերլուծական ընթերցանություն, սկզբունք, ռազմավարություն, քննադատական ընթերցանություն, բնագիր, հանրամշակութային ֆոն, ճանաչողական դրդապատճառ, պահանջմունք, տեղեկատվական բաց

Օտար լեզուների ուսուցման գործընթացում մեծ տեղ է հատկացվում ընթերցանությանը, քանի որ ընթերցման ունակություններն ավելի արագ են ձևավորվում՝ ի տարբերություն խոսելու, գրելու և ունկնդրելու կարողությունների: Անգլերենի մասնագիտական դասընթացում ուսանողն իրականացնում է գեղարվեստական տեքստի վերլուծական ընթերցանություն՝ հենվելով ոչ միայն իր մայրենի, այլև օտար լեզվով գեղարվեստական տեքստերի ընթերցանության վրա:

Հնարավոր չէ հստակեցնել գեղարվեստական բնագրերի ընթերցանության սկզբունքները՝ առանց որոշելու ընթերցանության ռազմավարությունները, որոնք նախորդ դարի 50-ականներից ենթարկվել են էական փոփոխությունների: Ըստ լեզվի ուսուցման մեթոդիկայի՝ ընթերցելիս հիմնականում կիրառում են երեք ռազմավարություն՝ հասկանալ թե՛ ընթերցածն ամբողջությամբ, թե՛ հիմնական բովանդակությունը և թե՛ տեքստի որոշ հատվածներ՝ ընտրությամբ:

Անգլերենի մասնագիտական դասընթացում վերլուծական ընթերցանության ծրագրերում խնդիր է դրվում ուսումնասիրել գործառական տարբեր ոճի տեքստեր՝ գործաբանական, գիտահրապարակախոսական, տեղեկատվական, գեղարվեստական և այլն: Նշված տեքստերի ներմուծման, ինչպես նաև դրանց յուրացման վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ գեղարվեստական բնագրերը նպատակահարմար է ընթերցել ուսուցման բոլոր փուլերում՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դրանք հետաքրքիր են, հարուստ՝ բառապաշարով, կարող են բավարարել ուսանողների ճանաչողական պահանջները: Կարևոր է նաև այն, որ դրանք բնագրային են և ի, տարբերություն ուսումնական տեքստերի, համապատասխան կրճատման, պարզեցման կամ հարմարման չեն ենթարկված: Ինչպես հայտնի է, ընդունված սկզբունքներով ցանկացած տեքստի դիդակտիկական մշակումը կարող է խախտել դրա կառուցվածքը, կազմը, արժանահավատությունը, ճշմարտացիությունը: Բնագրային գեղարվեստական տեքստը կամ բնագիրը պահպանում է իրական կոլորիտը, հանրամշակութային ֆոնը (Кучеренко 2009: 18-23):

Ակնհայտ է, որ գեղարվեստական բնագրերն ընթերցելիս թե՛ դասախոսները, թե՛ ուսանողները հաղթահարում են լեզվաբանական, հոգեբանական, մշակութային և այլ բնույթի բազում դժվարություններ: Դրանք նվազագույնի հասցնելու համար անհրաժեշտ է նախօրոք ընտրել այնպիսի բնագրեր, որոնք հետաքրքիր են, համապատասխանում են ուսանողների լեզվական մակարդակին, հաշվի են առնում նրանց ճանաչողական դրդապատճառներն ու հետաքրքրությունների շրջանակը: Մեթոդական մակարդակում խնդիր է դրվում նկատի ունենալ բնագրե-

րի ծավալը, դրանց ընթերցանությանը հատկացվող ժամանակը, մշակութային տեղեկատվության բովանդակությունը, պատմամշակութային հենքը: Եթե բնագիրը պարունակում է մշակութային, լեզվական մեծ քանակությամբ իրողություններ, ապա տեղեկատվական բացը (information gap) լրացնելու գործընթացն էլ ավելի է դժվարանում մտածելակերպի բացի (mind gap) հաղթահարմամբ (Collie and Slater 1990: 3):

Այսպիսով, խնդիր է դրվում վերլուծական ընթերցանության ուսուցման գործընթացում հստակեցնել գեղարվեստական տեքստի տեսակը, որը կարող է լինել դիդակտիկ, կիսաբնագրային, բնագրային և այլն: Բարիշնիկովը նկատում է, որ «անգլերենի մասնագիտական դասընթացում նախընտրելի են գեղարվեստական բնագրերը կամ բնագրային տեքստերը, քանի որ դրանք ստեղծված են լեզվակիրների կողմից լեզվակիրների համար» (Барышников 2003: 63): Ասվածից հետևում է, որ դրանք թեև իրականում չեն հետապնդում ուսուցողական նպատակներ, այնուամենայնիվ դրանց կիրառումն ուսուցման գործընթացը դարձնում են առավել հետաքրքիր, լեցուն և արդյունավետ:

Վերլուծական ընթերցանությունն ընթերցանության այն տեսակն է, որը միտված է տեքստի իմաստային բովանդակության բացահայտմանը: Այդ ընթացքում սովորողները փորձում են լեզվական ձևերի վերլուծությամբ ընկալել տեքստը՝ իր բոլոր մանրամասներով: Այս հանգամանքը հնարավորություն է ընձեռում ոչ միայն գիտակցել խոսքի մշակութային բաղադրիչները, այլ նաև բացահայտել դրանց կառուցվածքային-իմաստաբանական ու գործառական համապատասխանությունները և յուրացնել դրանք (Лесохина 2016: 67-78):

Ըստ վերոհիշյալ հեղինակի՝ վերլուծական ընթերցանությունը տեղի է ունենում երկու փուլով: Առաջինում սովորողները վերլուծում են բնագրում առկա քերականական նյութը, բառապաշարը, ոճական առանձնահատկությունները, մշակութային և այլ փաստերը, իսկ հաջորդում ուսումնասիրում են լեզվաբանական, բովանդակային տեղեկատվությունն ու կառուցվածքային առանձնահատկությունները: Ըստ այդմ՝ լեզվական բուհում ուսանողների վերլուծական և մեկնողական

գործունեության գործընթացում ընթերցանությունն ու, մասնավորապես վերլուծական ընթերցանությունը միտված են բացահայտելու գեղարվեստական բնագրի բուն իմաստը (*Мирошниченко* 2012: 314):

Դաֆը և Մալին առաջարկում են նաև գեղարվեստական բնագիրն ուսուցողական նպատակներով կիրառելու հստակ սկզբունքներ: Ըստ նրանց մոտեցման՝ ուսուցողական նպատակներով ընթերցվող գեղարվեստական բնագիրը պետք է հետաքրքրի ուսանողներին, համապատասխանի նրանց լեզվական մակարդակին: Նաև կարևորվում են ընթերցանությանը հատկացվող ճիշտ ժամաքանակը, ընտրությունը, ինչպես նաև այն, թե ուսանողները մշակությային կամ գրականագիտական հենքային ինչ գիտելիք ունեն (*Duff and Maley* 2007):

Վերլուծական ընթերցանության կազմակերպման կարևոր սկզբունք է նախաընթերցանական փուլի ճիշտ և հստակ կազմակերպումը: Դասավանդող ուսուցիչը կամ դասախոսը պետք է հստակորեն գիտակցի, թե ինչ ընթացակարգով է հարկավոր ներմուծել առաջադրվող թեման, տեքստը, բառապաշարը՝ զանց չառնելով ուսանողների առկա ֆոնային գիտելիքը, տարիքային առանձնահատկություններն ու հետաքրքրությունները: Տեղին է նշել, որ Փուլվերնեսը ևս կարևորում է ընթերցանությանը հատկացվող ժամաքանակի հստակեցումն ուսուցման բոլոր փուլերում (*Pulverness* 2003):

Գեղարվեստական բնագրերն օգնում են ուսանողին վերարտադրելու, մոդելավորելու լեզվակրին բնորոշ իրական հաղորդակցական իրադրություններ, քանի որ դրանք պարունակում են միջմշակությային բովանդակության կամ ուղղվածության տեղեկատվություն: Խնդիրն այն է, թե ինչպես ուսումնական, ուսումնախոսքային կամ ակադեմիական միջավայրում մի դասի կամ դասընթացի շրջանակներում, սահմանափակ ժամաքանակի պայմաններում ընտրել գեղարվեստական տեքստեր, որոնք, լինելով բնագրային, կնպաստեն հիմնախնդրային-իրական, խոսքային-հաղորդակցական տարբեր իրավիճակներ, իրադրություններ մոդելավորելուն՝ հաշվի առնելով անգլերենի ուսուցման նախնական, միջին և ավարտական փուլերը: Գեղարվեստական տեքստերը

բազմագործառույթ են: Դրանք ներկայացնում են լեզվակիրների աշխարհայացքը, արժեքային համակարգը, սեփական և թիրախային մշակույթների նկատմամբ վերաբերմունքը: «Բնագրային տեքստերը, - գրում է Վորոնկովան, - բազմազան խնդիրների քննարկման ժամանակ նպաստում են ոչ միայն ուսումնասիրվող լեզվի ու մշակույթի, այլև սեփական մշակույթի ինքնատիպությունը հասկանալուն և բացահայտելուն» (Воронкова 2004: 37-41):

Միքուլեքին ընթերցանության հիմնախնդիրը փորձում է լուծել ճանաչողական լեզվաբանության տեսանկյունից՝ նշելով, որ տեքստը հասկանալու համար սոսկ լեզվաբանական գիտելիքը բավարար չէ: Ընթերցողի սեփական լեզվական սխեմատան (ուրվագիծ-նմուշը - Schemata) ձևավորում են մշակույթը և անձնական փորձը, որն էլ ազդում է անգլերեն ընթերցվող տեքստերը կամ պարբերությունները հասկանալու և մեկնաբանելու համար (Mikulecky 2008): Սխեմայի տեսության համաձայն՝ տեքստի հասկանալը տեղի է ունենում ընթերցողների անցյալ փորձով ձեռք բերած անհատական սխեմատաների (Personal Schemata) ակտիվացման շնորհիվ: Ռ. Ս. Անդերսոնի կարծիքով՝ «նոր, ավելի զարգացած սխեմատան կազմավորվում է հին և նոր տեղեկատվությունների ինտեգրման արդյունքում» (Anderson, Pearson 1984): Յուրաքանչյուր մշակույթ ձևավորում է իր ուրույն սխեմատան, որը հիմնվում է մշակութային տարբեր պատկերացումների և հավատալիքների վրա: Ընթերցանությունը կարող է փոխել ընթերցողի սխեմատան, դրա արժեքներն ու ճանաչողական մոդուլը:

Վերլուծական ընթերցանության սկզբունքները և ռազմավարությունները դասակարգելիս անհրաժեշտ է հստակ սահմանել «քննադատական ընթերցանություն» (critical reading) հասկացությունը, քանի որ այն ենթադրում է ընթերցվող պարբերություններում արտահայտվող փաստարկների հավաստիության քննադատություն (Walz 2001): Քննադատաբար տեքստն ընթերցողը կարողում է տողերի արանքում և ձեռնարկում է վերլուծություն, որպեսզի ընկալի տեքստի լրիվ իմաստը: «Քննադատական ընթերցանություն» եզրույթը բազմիմաստ է և սահ-

մանվում է որպես ընթերցանություն, որը միտված է ակադեմիական հաջողության հասնելուն և, որպես ընթերցանություն, կոչված է սոցիալական ներգրավվածություն ապահովելուն» (Manarin, Carey, Rathburn, and Ryland 2015: 4):

Ըստ Մանարինի, Քրրեյի, Ռաթբըրնի և Ռայլանդի՝ «ակադեմիական հաջողության կամ ուսումնական նվաճումների համար նախատեսված քննադատական ընթերցանությունը բաղկացած է երկու առանցքային հմտությունից՝ 1. տարբերակել գլխավոր և երկրորդական գաղափարները, 2. գնահատել տեքստում առկա տեղեկատվության արժանահավատությունը» (Manarin, Carey, Rathburn, and Ryland 2015: 4):

Ընդհանուր առմամբ ընթերցանության ռազմավարությունների վերլուծությունը կարող է բացահայտել քննադատական և վերլուծական ընթերցանության հիմնական տարբերությունները: Սարիգը սահմանում է անգլերենը որպես երկրորդ օտար լեզվի ընթերցանության ռազմավարությունների հետևյալ տեղաշարժերը.

- տեխնիկական գործիքակազմը (թռուցիկ և մանրագնին ընթերցանություն),
- պարզեցում և կոնկրետացում (օրինակ՝ շրջատում և հոմանիշներ),
- համաձայնեցում (օրինակ՝ օգտագործել բովանդակությունը և ձևական սխեմատան),
- մշտադիտարկում (օրինակ՝ գիտակցաբար պլանավորում, ինքնագնահատում) (Sarig 1987: 110):

Վերլուծական ընթերցանության կազմակերպման գործընթացում առանձնանում են Սարիգի, Բլոքի և այլոց կողմից ընդունված քննադատական ընթերցման հետևյալ ռազմավարությունները.

- բնորոշել տեքստի կառուցվածքը,
- անցկացնել տեղեկատվական հարցում տեքստի շուրջ,
- մեկնաբանել տեքստը,
- օգնել ուսանողներին կիրառելու իրենց ընդհանուր գիտելիքները և կատարելու զուգորդումներ,

- մեկնաբանել գործող անձանց վարքագիծն ու գործողությունները,
- հետևել կամ ուղղորդել ընկալման գործընթացը,
- ընթերցել տեքստը:

Նշված ռազմավարությունները միտված են հեղինակի գաղափարները հասկանալուն: Բլոքն առանձնացնում է քննադատական ընթերցանության էքստենսիվ (հեղինակի գաղափարները հասկանալը) և ռեֆլեքսիվ (այդ գաղափարներին անձնապես արձագանքելը) մակարդակները (Block 1986): Ընթերցանության էքստենսիվ և ռեֆլեքսիվ եղանակները կարևոր են տեքստի առանցքային հասկացությունները ընկալելու, սեփական մեկնաբանությունն անդրադարձելու, ինչպես նաև որոշելու համար, թե ինչպես պետք է կիրառվի տեքստը:

Տարբերակելով տեքստի քննադատական ընթերցանության և տեքստը զուտ հասկանալու նպատակ հետապնդող ընթերցանության ռազմավարությունները մեթոդիստները՝ Բլոքը, Լարկինգը, Ուալլանսը, Ուոլցը և այլք (Block 1986, Larking 2015, Wallace 2003, Walz 2001 and others) հստակեցնում են վերլուծական ընթերցանության սկզբունքները: Համապատասխան համեմատությունը ցույց է տալիս, որ առաջինները վերաբերում են բնագրի հիմնական գաղափարները գնահատելուն, հասկանալուն, բացահայտելուն: Կարելի է առանձնացնել քննադատական ընթերցանության հետևյալ ռազմավարությունները.

1. տարբերակել գլխավոր և երկրորդական կամ հիմնավորող գաղափարները,
2. գնահատել պահանջների արժանահավատությունը,
3. տեքստի վերաբերյալ գալ համապատասխան եզրահանգումներին,
4. տեքստի հիմնավորման առիթով հայտնել սեփական կարծիքը,
5. ներկայացնել հեղինակի հարցադրումները,
6. որոշել՝ ինչպես կարելի է տեքստը կիրառել սեփական ուսումնասիրություններում,
7. ճանաչել ռճական հնարները,

8. ներկայացնել միջանձնային հարաբերությունները,
9. գնահատել տեքստի որակը,
10. տարբերակել փաստը կարծիքից:

Գեղարվեստական բնագրի վերլուծական ընթերցանության ընթացակարգերը մշակելիս առաջին պլան են մղվում հասկանալու վրա հիմնված ընթերցողական ռազմավարությունները, որոնք Մ. Լարքինգը հիմնականում այսպես է ձևակերպում.

1. տալ նախնական տեղեկատվություն տեքստի մասին,
2. թռուցիկ ընթերցել տեքստը՝ ամբողջական գաղափարը հասկանալու համար,
3. բնորոշել տեքստի հիմնական և հարակից թեմաները,
4. տեղադրել տեքստերը՝ ըստ առաջադրված թեմաների,
5. կռահել անձանոթ բառերը ենթատեքստից,
6. մանրագնին ընթերցել տեքստը հատուկ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով,
7. ինքնուրույն շրջասել տեքստի համապատասխան բաժինները,
8. արագ ընթերցել արտահայտություններն ու դարձվածքները, ոչ թե բառերը,
9. վերընթերցել տեքստը՝ այն ավելի լավ ըմբռնելու և յուրացնելու համար,
10. հասկանալ տեքստում առկա գաղափարների կապը՝ ներկայացնելով տեքստի կառուցվածքը (Larking 2017: 60):

Նշված ռազմավարությունները մշակելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն, որ գեղարվեստական բնագրի վերլուծական ընթերցանությունը հետապնդում է տարբեր նպատակներ, քանի որ այն ընկած է ոչ միայն տվյալ տեքստի տեղեկատվությունը հասկանալու, այլև այն թարգմանելու, մեկնաբանելու և, իհարկե, վերատադրելու հիմքում:

Գեղարվեստական տեքստի վերլուծական ընթերցանությունն իրականացնելու համար ուսանողը պետք է կարողանա որոշել դրա գործառական ոճը, բացահայտել այնտեղ առկա խոսքային և ոճական հնարներ-

րը, բանադարձումներն ու դարձույթները (figures of speech and tropes), դարձվածքային միավորները:

Գեղարվեստական տեքստի վերլուծական ընթերցանություն կազմակերպելու համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել դրա կառուցվածքային և իմաստային բնութագրերը: Այդպիսի մոտեցումը հնարավորություն է ընձեռում նախ և առաջ բնորոշելու ու ընկալելու հեղինակի մտահղացումը, բացահայտել տեքստի բաղադրիչների տրամաբանական և գործառական կապը, ինչպես նաև դրանց դերն ու նշանակությունը տեքստի ընդհանուր մտահղացումը իրականացնելու գործընթացում:

Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ վերլուծական ընթերցանությունը միտված է տեքստի իմաստային բովանդակության բացահայտմանը: Նախնական փուլում սովորողները վերլուծում են բնագրում առկա քերականական նյութը, բառապաշարը, ոճական երևույթները, մշակութային և այլ փաստերը, իսկ հաջորդ փուլում՝ լեզվաբանական, բովանդակային տեղեկատվությունն ու կառուցվածքային առանձնահատկությունները: Ընդհանուր առմամբ գեղարվեստական բնագրերի ընտրությունը կատարելիս սկզբունքային նշանակություն ունեն հետևյալ սկզբունքները.

- գեղարվեստական բնագիրը պետք է համապատասխանի ընթերցողի հաղորդակցական համապատասխանության մակարդակին, ինչպես նաև հետաքրքրություններին, ճանաչողական և մասնագիտական պահանջներին,
- գեղարվեստական բնագիրը պետք է կատարի կրթական, դաստիարակչական, ընդհանուր զարգացնող և, անտարակույս, գեղագիտական բավականություն պատճառող գործառույթներ,
- այն հնարավորինս ամբողջական, համապարփակ պետք է կարողանա ներկայացնել անգլյալեզու երկրներում ապրող մարդկանց կենսակերպը, կենսատճը տարբեր ժամանակներում, ինչպես նաև նրանց հանրամշակութային և հանրալեզվաբանական բնույթի իրողությունները հասկանալու, ներկայացնելու կարողությունները, ընդհանուր առմամբ՝ հենքային գիտելիքները:

Վերլուծական ընթերցանության կազմակերպման կարևոր սկզբունք է նախաընթերցման փուլի ճիշտ կազմակերպումը: Քննադատական ընթերցանությունը միտված է ակադեմիական հաջողության հասնելուն և սոցիալական ներգրավվածություն ապահովելուն: Այն բաղկացած է երկու առանցքային հմտությունից՝ 1. տարբերակել գլխավոր և երկրորդական գաղափարները, 2. գնահատել տեքստում առկա տեղեկատվության արժանահավատությունը:

Կարելի է պնդել, որ գեղարվեստական բնագրի վերլուծական ընթերցանությունը ներառում է քննադատական ընթերցանության կազմակերպման սկզբունքներն ու ռազմավարությունները: Մի կողմից՝ այն ձևավորում է նրանց վերլուծական-ընթերցանական համապատասխանությունը, մյուս կողմից՝ զարգացնում է նրանց ռեֆլեքսիվ-քննադատական մտածողությունը: Նրանք սովորում են վերլուծություն իրականացնել ձևաբանական, շարահյուսական, իմաստաբանական, գործաբանական մակարդակներում: Ուսանողների լեզվաբանական համապատասխանության կարևոր պայման է տեքստի ոճական հնարների վերլուծության հմտությունների ձևավորումը, որն օգնում է նրանց հնարավորինս ճիշտ հասկանալու ներկայացվող թիրախային տեքստը, բացահայտելու հեղինակի մտահղացումը, առանձնացնելու այն ոճական հնարները, որոնք նպաստում են հոգեբանական առումով լարված մթնոլորտի ստեղծմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Барышников Н. В.** (2003), Методика обучения второму иностранному языку в школе. М.: Просвещение, 159 с.
2. **Воронкова К. Е.** (2004), Работа с аутентичными текстами, содержащими интеркультурный компонент//Иностранные языки в школе. №7. – С.37-41
3. **Кучеренко Н. Л.** (2009), Особенности обучения чтению публицистических текстов в старших классах общеобразовательной школы//Иностранные языки в школе. №2. – С. 18-23.

4. **Лесохина А. М.** (2016), Культуроведческий аспект филологического и аналитического чтения при обучении иностранным языкам// Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. с. 67-78.
5. **Мирошниченко С.А.** (2012), Классификации и использования навыков аналитического чтения поэзии на французском языке // Текущие вопросы языка и методики преподавания иностранных языков: материалы третьей междунар. науч. конф. СПб., т. 1. с. 314–317.
6. **Anderson R. C., Pearson P.D.** (1984), A Schemata-Theoretic View of Basic Processes in Reading Comprehension//Handbook of Reading Research/Ed. By P.D. Pearson. – New York, 52-62.
7. **Block, E.** (1986). The comprehension strategies of second language readers. *TESOL Quarterly*, 20(3), 463-494.
8. **Collie, J. and S. Slater.** (1990), *Literature in the Language Classroom: A Resource Book of Ideas and Activities*. Cambridge: CUP. there are four main reasons which lead a language teacher to use literature in the classroom.
9. **Duff, A. & Maley, A.** (2007), *Literature (Resource Books for Teachers)*, Oxford University Press.
10. **Malcolm Larking** (2017), *Critical Reading Strategies in the Advanced English Classroom*//APU Journal of Language Research Vol.2, 60
11. **Maley, A.** (2001), 'Literature in the language classroom' in *The Cambridge Guide to Teaching ESOL*, Cambridge University Press.
12. **Manarin, K., Carey, M., Rathburn, M., & Ryland, G.** (2015), *Critical reading in higher education: Academic goals and social engagement*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
13. **Mikulecky, B. S.** (2008), *Teaching reading in a second language*. Retrieved from <http://www.longmanhomeusa.com/content/FINAL-LO%20RES-Mikulecky-Reading%20Monograph%20.pdf>.
14. **Sarig, G.** (1987), High-level reading in the first and in the foreign language: Some comparative process data. In J.
15. **Wallace, C.** (2003), *Critical reading in language education*. New York: Palgrave Macmillan.
16. **Walz, J.** (2001), Critical reading and the Internet. *The French Review*, 74(4), 1193-1205.